

Η κρίση του ιστορικισμού ως πλαίσιο ανάδυσης της Ερμηνευτικής παράδοσης

1. Από τον Windelband στον Dilthey

Τα 50 χρόνια από τη δημοσίευση του *Introduction to the Human Sciences* 1883 μέχρι το Είναι και Χρόνος του Heidegger το 1927 παρατηρείται μια διανοητική μετατόπιση από την αναζήτηση επιστημολογικών θεμελίων στην ανατίμηση της «ερμηνευτικής οντολογίας» που πριμοδοτεί την ιστορικότητα του εδωνά-είναι. Φιλόσοφοι όπως ο Windelband και ο Cassirer εστράφησαν στην επιστημολογία για να θεμελιώσουν τις επιστήμες της Φύσης και του Πνεύματος και είδαν τη φιλοσοφία ως την επιστήμη των επιστημών. Όμως αυτή η πεντηκαονταετία θεωρείται μια περίοδος «κρίσης» στην Γερμανική σκέψη που σχετίζεται με την παρακμή της ιδεαλιστικής μεταφυσικής. Η υπονόμηση του Εγελιανισμού από τις εμπειρικές επιστήμες έκαναν τους φιλοσόφους να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με τις επιστήμες. Ήταν η περίοδος όπου το μοναδικό μονοπάτι για την αλήθεια θεωρήθηκαν οι εμπειρικές επιστήμες και αποκαθελώθηκε η πρωτοκαθεδρία της φιλοσοφίας. Για όλα όσα μιλούσαν οι φιλόσοφοι με μεταφυσικό τρόπο, μπορούσαν πλέον να προσεγγιστούν με τις μεθόδους των εμπειρικών επιστημών. Είναι η περίοδος όπου η φιλοσοφία περνάει μια κρίση ταυτήτας.

Ως απάντηση σε αυτή την εξέλιξη κάποιοι φιλόσοφοι προσπάθησαν να «επιστημονικοποιήσουν» την φιλοσοφία στο πλαίσιο του επιστημονικού καταμερισμού της εργασίας. Οι απαντήσεις αυτές μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις εκδοχές. Στην Ιστορικο-ερμηνευτική έρευνα, στην φιλοσοφία της ζωής και στον επιστημονισμό. Στην πρώτη εκδοχή οι φιλόσοφοι έπαψαν να αξιώνουν για τη φιλοσοφία να γίνει η επιστήμη των επιστημών και πρότειναν την αυστηρή επιστήμη της ερμηνείας των κειμένων ως ίδιον φιλοσοφικής έρευνας. Η ιστορία της φιλοσοφίας θεωρήθηκε ως το κατεξοχήν καθήκον της φιλοσοφικής έρευνας. Η φιλοσοφία της κοσμοθεωρίας πριμοδοτεί τον βιωμένο, σχετικό και ιστορικό χαρακτήρα της αλήθειας σε σχέση με την ολότητα της εμπειρίας του ατόμου. Είχαν δηλαδή μια βιταλιστική θεωρία της αλήθειας η οποία όμως δέχθηκε πολλές κριτικές και αμφισβητήσεις. Τέλος υπήρχαν και αυτοί που έλεγαν ότι η φιλοσοφία θα πρέπει να μιμηθεί την λογική των φυσικών επιστημών προβάλλοντας το ιδεώδες της ενότητας της επιστήμης. Για αυτούς τους φιλοσόφους τα μεταφυσικά ερωτήματα ή θα πρέπει να μετατραπούν σε εμπειρικά ερωτήματα ή να εγκαταλειφθούν διότι τα ζητήματα της αλήθειας δεν είναι παρά ζητήματα μεθόδου. Βεβαίως συγγραφείς όπως Dilthey, Husserl, Heidegger Rickert Windelband απορρίπτουν για διαφορετικούς λόγους τον θετικισμό θεωρώντας ότι η επιστήμη έχει να κάνει με αξίες, με τη ζωή, με την ιστορία και τον κόσμο της ζωής. Όλοι αυτοί όμως είχαν και μια βαθιά αντι-μεταφυσική στάση όπως και οι αντίπαλοί τους και ενδιαφέρονταν κυρίως για ζητήματα μεθόδου και επιστημολογίας.

Αρα για όλους η λύση και η θεραπεία της κρίσης ήταν η στροφή στην επιστημολογία για να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση της φιλοσοφίας με τις εμπειρικές επιστήμες και η λύδια λίθος αυτής της στροφής ήταν οι Κριτική του καθαρού Λόγου του Καντ.

Στο πλαίσιο αυτό υπήρξαν μια σειρά νέο-Καντιανοί φιλόσοφοι οι οποίοι θέλησαν να αναβιώσουν την υπερβατολογική φιλοσοφία του Καντ για να θεμελιώσουν τον επιστημονικό χαρακτήρα των ανθρωπιστικών επιστημών. Αντί για την πλήρη μίμηση που πρότειναν οι θετικιστές, οι νέο-Καντιανοί πρότειναν την αναζήτηση μιας φορμαλιστικής-λογικής προσέγγισης για την επεξεργασία μεθόδων που να ταυριάζουν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ας δούμε συγκεκριμένα τι έκανε ο Windelband

Με δεδομένο ότι το παραδοσιακό πρόβλημα του ιστορικισμού είναι ο σχετικισμός ο W πρότεινε τη διαφορά μεθόδου μεταξύ ΦΕ ΚΕ για την επίτευξη της ιστορικής αντικειμενικότητας. Η ιστορία έγινε μια εμπειρική επιστήμη ακολουθώντας φορμαλιστικές μεθοδολογίες αδιαφορώντας για βιταλιστικά ή μεταφυσικά στοιχεία. Αυτό που μετράει πλέον είναι η επιστημολογική θεμελίωση της ιστορικής έρευνας και όχι η μεταφυσική του πνεύματος. Η λύση απέναντι, με άλλα λόγια, τόσο στις ακρότητες του θετικισμού όσο και στο σχετικισμό του ιστορικισμού είναι η κριτική της μεταφυσικής του Καντ, ο W θέλησε να κάνει ότι έκανε ο Καντ με τα μαθηματικά ρωτώντας, όπως και ο Καντ, πως μπορούμε από την αισθητηριακή εμπειρία της ατομικής αντίληψης να έχουμε μια αναγκαία και απρουπόθετη καθολική αλήθεια. Στο πλαίσιο αυτό η έρευνα θα πρέπει να έχει ένα λογικό και όχι ψυχολογικό θεμέλιο. Λέει χαρακτηριστικά [από το a priori..σελ 84]

Στο βαθμό που κάθε επιστήμη της γνώσης θα πρέπει να ξεκινάει από την λογική της δομή, όχι από τα δεδομένα των αισθήσεων, ο W προσθέτει ότι η κατάκτηση της αλήθειας δεν είναι μόνο πρόβλημα της λογικής αλλά και περιέχει ζητήματα καθολικότητας των αξιών. Με αυτή την έννοια η λογική είναι συνδεδεμένη με την ιστορία της ανθρωπολογία και τις ανθρωπιστικές επιστήμες εν γένει. Στην ταξινόμηση των ερωτημάτων του Καντ

Τι μπορώ να γνωρίσω

Τι θα έπρεπε να γνωρίσω

Τι μπορώ να ελπίζω

Τι είναι ο άνθρωπος

ο W ισχυρίζεται ότι αυτά τα μεταφυσικά, επιστημολογικά, οντολογικά και ηθικά ερωτήματα είναι άμεσα συνυφασμένα με ζητήματα αξιών. Με άλλα λόγια ο W παντρεύει την λογική και τις αξίες με τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Αυτό όμως για την θεμελίωση της λογικής στα μαθηματικά, ο W στην ΚΠΛ για να ορίσει την φιλοσοφία ως «την επιστήμη των αναγκαιών και καθολικά έγκυρων αξιολογικών

κρίσεων», είναι μια «κριτική επιστήμη των αξιών». Έτσι επιχείρησε να ενώσει αυτό που οι θετικιστές διαχώρισαν, δηλ το ερώτημα «τι είναι το είναι» με το ερώτημα «τι θα έπρεπε να είναι» με ένα τρόπο ο οποίος δεν υπολείπεται σε αυστηρότητα μεθοδολογική, όπως συνέβαινε με τους θεωρητικούς της «φιλοσοφίας της ζωής». Έτσι η φιλοσοφία ασχολήθηκε με ερωτήματα που έχουν υπαρξιακό χαρακτήρα, θρησκευτικά, ηθικά, αισθητικά, πολιτισμικά, δηλ με ζητήματα κουλτούρας. Με τον τρόπο αυτό δεν priμοδοτήθηκε η φύση έναντι της κουλτούρας καθώς πλέον ο στόχος του φιλοσόφου δεν είναι να παράσχει κανόνες συμπεριφοράς αλλά να προσφέρει θεμέλια κριτικής των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για να μελετήσουμε πολιτισμικά και σχετικά με τη ζωή φαινόμενα. Παρόλα αυτά οι μέθοδοι έρευνας των ΦΕ ΚΕ είναι διακριτές προκειμένου ο W να συνδέσει τη γνώση της πραγματικότητας με το νόημά της και τις αξίες της.

Η φιλοσοφία δεν είναι εμπειρική επιστήμη διότι ασχολείται με την μορφολογικές ιδιότητες της γνώσης και όχι με τις εμπειρικές εκδηλώσεις των αντικειμένων έρευνας, αυτό που τους συνδέει είναι η λογική. Για τον W η διάκριση μεταξύ των επιστημών της φύσης και των επιστημών του πνεύματος αφορά περιεχόμενα και όχι μορφές, με τις πρώτες να ασχολούνται με το εξωτερικό ενώ οι δεύτερες με την εσωτερική ζωή του πνεύματος. Πρόκειται για μια διάκριση που κορυφώθηκε με τον Λοκ ο οποίος μίλησε για δεδομένα των αισθήσεων και αναστοχασμό. Όμως οι εξελίξεις στην ψυχολογία υπονόμισαν αυτή τη διάκριση καθώς η ψυχολογία είναι μια επιστήμη του νου και με αυτή τη έννοια αποτελεί το θεμέλιο όλων των άλλων επιστημών του νου η οποία όμως μιμείται πλήρως τις μεθόδους των ΦΕ. Για τον W αυτό που διακρίνει τις ΦΕ ΚΕ είναι ο σκοπός της έρευνας: ενώ οι ΦΕ αναζητούν νόμους, οι ΚΕ έχουν στόχο να παρέχουν μια εξαντλητική και ολοκληρωμένη περιγραφή του συγκεκριμένου, ευρισκόμενου σε χωρικά και χρονικά προσδιορισμένα πλαίσια. Αναζητούν την ανακάλυψη του μοναδικού (μιας βιογραφίας, μιας θρησκείας, ενός έθνους, μιας γλώσσας). Ένα αντικείμενο δεν χαρακτηρίζεται ως τέτοιο μόνο επειδή είναι εξωτερικό ως προς τη συνείδηση, τα αντικείμενα δεν μας δίνονται απλώς αλλά είναι συγκροτημένα από τη συνείδηση. Η εμπειρία δεν μπορεί να διαχωριστεί σε μέσα και έξω, αισθήσεις και στοχασμό διότι και το έξω το συγκροτεί η συνείδηση. Ο στόχος των ΦΕ είναι οι αποδεικτικές κρίσεις ενώ των ΚΕ οι ενικές assertotic προτάσεις. Η σχέση των ΦΕ με τις ΚΕ είναι η σχέση που έχει το καθολικό με το συγκεκριμένο.

Αντί για την απαξίωση του συγκεκριμένου στο οποίο επιδίδονται οι ΦΕ και την άκριτη μεταφορά τους στις ΚΕ, ο W θεωρεί ότι κάθε μια τους έχει τη δική της λογική μορφή. Κάνοντας κριτική στο σχήμα «νομοθετικές/ιδιογραφικές» επιστήμες, ο W επέμενε ότι η διαφορά τους είναι ζήτημα ιδεατών τύπων. Κανένα επιστημονικό δεδομένο δεν είναι από τη φύση του νομοθετικό/ιδιογραφικό παρά καθίσταται τέτοιο μόνο σε σχέση με τις προθέσεις του ερευνητή. Τα «γεγονότα» δεν μας δίνονται απ έξω αλλά τα συγκροτεί η συνείδηση μέσω των γνωστικών συνθέσεων που κάνει. Ενώστια στους θετικιστικές και τους υλιστές ο W προσέγγισε την αλήθεια όχι ως ένα αντικειμενικό είναι (Sein) που βρίσκεται στον

εμπειρικό κόσμο των αντιλήψεων μας αλλά ως υπερβατολογική ιδέα που εκφράζει έναν απόλυτο κανόνα. Αυτό στο οποίο επέμεινε ήταν ότι οι αξίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν λογικά, όχι ψυχολογικά.

Σε κάθε περίπτωση το πρόβλημα του πολιτισμικού σχετικισμού δεν εξαλείφθηκε. Ενώ ενάντια στους ιστορικιστές ο W αντιπρότεινε κριτήρια καθολικότητας των αξιών και ενάντια στους θετικιστές αντιπρότεινε μια μεθοδολογία βασισμένη στη λογική που θα περιλάμβανε και τις αξίες.

2. Rickert

Ο R υπήρξε συνάδελφος και συμμαθητής του W και επιχείρησε και αυτός να επεξεργαστεί μια νέο-Καντιανή θεωρία των αξιών σε υπερβατολογική βάση, αντικρουόμενος σφόδρα τη φιλοσοφία της ζωής και τον σχετικισμό. Στόχος του να διατυπώσει μια λογικο-επιστημολογική κριτική της ιστορικής έρευνας. Για να μελετήσουμε το επιμέρους θα πρέπει να υπάρχει μια απόλυτη αξία από την οποία αντλεί νόημα, προσέγγισε την ιστορία με έναν μη χρονικό και ιστορικό τρόπο. Στόχος της φιλοσοφίας είναι να επεξεργαστεί μια θεωρία της γνώσης, δηλαδή η φιλοσοφία έχει ως αντικείμενο την ίδια την επιστήμη, ενώ όλες οι άλλες επιστήμες έχουν αντικείμενα πραγματικότητες έξω από αυτές. Το θεμέλιο της θα είναι όχι μεταφυσικές σπέκουλες περί αθανασίας της ψυχής θεού και αιωνιότητας αλλά η Λογική. Ήταν αντίθετος τόσο στο νατουραλισμό, στην τάση να ενοποιηθούν οι ΚΕ με τις ΦΕ στη βάση των φυσικών επιστημών, όσο και στον ιστορικισμό, στην αντιμετώπιση των ιστορικών φαινομένων ως μοναδικά και μη επαναλήψιμα τα οποία αντλούν νόημα μέσα από το πνεύμα της ιστορίας. Όπως και ο W στόχευε σε μια φορμαλιστική διατύπωση αρχών της επιστημολογικής έρευνας. Από την άλλη μεριά, η φιλοσοφία της ζωής είχε απήχηση λόγω της ευκολίας της να προσεγγιστεί, δεν είχε τεχνικούς όρους και καταπιανόταν με ζητήματα της ζωής. Κατά τη γνώμη του ο Νίτσε ήταν επίγονος του Καντ διότι και αυτός έθεσε το πρόβλημα των αξιών ως φιλοσοφικό ζήτημα, με τη διαφορά ότι ενώ στον Καντ οι αξίες έχουν λογική θεμελίωση, στον Νίτσε έχουν βουλησιαρχική. Λέγοντας ότι οι διαφορές μεταξύ ΚΕ και ΦΕ είναι διαφορές μορφή και όχι περιεχομένου, έχει επιστημολογική βάση.

Για τον Καντ, υπερβατολογική γνώση είναι αυτή που ασχολείται όχι με τα αντικείμενα αλλά με τον τρόπο που γνωρίζουμε τα αντικείμενα στο βαθμό που αυτός ο τρόπος είναι πιθανός *a priori*. Ο Καντ δεν αρνείται ότι η γνώση ξεκινά με την εμπειρία ούτε αμφιβάλλει για την ύπαρξη των αντικειμένων αλλά θέλει να δείξει ότι η ύπαρξή τους μπορεί να γίνει αντιληπτή επιστημονικά. Η γνώση ξεκινά με την εμπειρία αλλά έχει τη βάση της στο *a priori*, δηλαδή σε συνθήκες από τις οποίες εξαρτάται η εμπειρία. Η υπερβατολογική γνώση είναι εκείνη η μορφή γνώσης η οποία αν και βασισμένη στην εμπειρία, αδιαφορεί για τα περιεχόμενά της και εστιάζει στις μορφές της σκέψης που είναι αναγκαίες για να οργανωθεί η εμπειρία και να έχει νόημα. Η υπερβατολογική λογική θέτει το ερώτημα «κάτω από

ποιες συνθήκες είναι πιθανές οι *a priori* συνθετικές κρίσεις. Όλη αυτή την Καντανή προβληματική θέλησε ο R να τη μεταφέρει στις ΚΕ.

Η φύση ως υλικό περιεχόμενο εξαρτάται από την δεκτικότητα των αισθήσεων (*sensibility*) αλλά ως μορφή συγκροτείται από έννοιες. Η γνώση της φύσης γίνεται πιθανή όταν αισθητηριακές εποπτείες υπάγονται σε εννοιολογικούς μηχανισμούς της συνείδησης. Στις ΚΕ το πλέον κρίσιμο κομμάτι είναι να δούμε πως σχηματίζονται οι έννοιες για να μελετήσουμε τα ιστορικά φαινόμενα. Το βασικό στοιχείο των εννοιών είναι ότι είναι αποκομμένες από την πραγματικότητα της εμπειρίας. Εδώ διαφέρει ελαφρώς από τον W ο οποίος θεωρούσε ότι το ίδιο αντικείμενο μπορούσε να μελετηθεί και από τις ΦΕ και τις ΚΕ. Όμως αυτό για τον R είναι λάθος γιατί δεν λαμβάνει υπόψη πώς σχηματίζονται οι έννοιες. Δεδομένου ότι έννοιες και πραγματικότητα είναι δυο διακριτά πράγματα, πρόσβαση στην πραγματικότητα έχουμε μέσω των εννοιών, κάθε προσπάθεια να περιγράψουμε την πραγματικότητα «έτσι όπως πράγματι είναι» είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Αυτό οφείλεται στην απειρία της εμπειρίας, όρια στην εμπειρία βάζει ο χώρος και ο χρόνος. Υπάρχει δηλαδή η απειρία της έκτασης η οποία καθιστά την πραγματικότητα μη γνώσιμη ως τέτοια αλλά. Πέραν τουτου, υπάρχει και το ότι κανένα αντικείμενο δεν είναι ταυτόσημο με κανένα άλλο, παρά μόνο όμοιο. Κάθε αντικείμενο είναι διακριτό από κάθε άλλο χωρικά και χρονικά, κάτι που σημαίνει ότι κάθε πραγματικό και επιμέρους έχει μια μοναδικότητα, όλα τα αντικείμενα είναι διαφορετικά μεταξύ τους. Αρα αυτό που βρίσκουμε αν κοιτάξουμε την πραγματικότητα είναι ένα συνεχές διαφοροποίησης, ένα ετερογενές συνεχές. Όποιος θεωρεί ότι η γνώση του κόσμου είναι ένα αντίγραφο του, αρνείται την ιδέα μιας επιστήμης που θα μπορούσε να γνωρίσει τον κόσμο. Το ετερογενές συνεχές είναι μια πραγματικότητα πριν τη γνώση, άρα για να το γνωρίσουμε θα πρέπει ή να το εξολοθρεύσουμε ή να το ξεπεράσουμε, κάτι το οποίο μπορεί να γίνει μόνο μέσω των εννοιών, οι οποίες απλουστεύουν την πραγματικότητα, ανάγοντάς την σε απλές προτάσεις. Είναι ένα αναπαραστατικό μοντέλο της γνώσης που δεν βασίζεται στον αφελή ρεαλισμό αφού το αντικείμενο ποτέ δεν γνωρίζεται ως τέτοιο παρά μόνο μέσω της ανασυγκρότησής του μέσω των εννοιών. Η γνώση της πραγματικότητας ποτέ δεν μπορεί να ταυτιστεί με τη γνώση του είναι επειδή πάντα υπάρχει ένα υποκείμενο πάνω στο οποίο βασίζεται η γνώση του είναι. Άρα όλο το εγχείρημα της φιλοσοφίας είναι ένα επιστημολογικό ερώτημα για τα θεμέλια της γνώσης και όχι ένα οντολογικό ερώτημα για τη γνώση του είναι.

Από τα παραπάνω έπεται ότι η πραγματικότητα από μόνη της δεν είναι ούτε φύση ούτε ιστορία, όταν εννοιολογώ την πραγματικότητα κάνω επιλογές που υπαγορεύονται από αξίες, όταν πάω να βάλω τάξη σε αυτό το ετερογενές συνεχές, το κάνω στη βάση αξιών. Όταν εννοιολογώ τον εμπειρικό κόσμο επιλέγω με βάση συγκεκριμένες αξίες και αυτή η επιλογή δεν γίνεται τυχαία αλλά στη βάση συγκεκριμένων κανόνων και επιστημονικών αρχών των οποίων η εγκυρότητα ανάγεται στην υπερβατολογική ιδέα του *a priori*. Δηλαδή οι αρχές της επιλογής απορρέουν από αυτό το *a priori* και αυτό είναι που εγγυάται την επιστημονική

κατασκευή της πραγματικότητας. Άρα η έμφαση είναι στο σχηματισμό των εννοιών δια των οποίων κατασκευάζουμε την πραγματικότητα. Ενώ στις ΦΕ εστιάζουμε είτε στα γενικά χαρακτηριστικά που έχουν από κοινού τα διάφορα επιμέρους του πραγματικού είτε στις διαφορές τους, στις ΚΕ ο Rickert λέει ότι για τον σχηματισμό εννοιών έχουμε δυο επιλογές, είτε να μετατρέψουμε το ετερογενές της πραγματικότητας σε ένα «ομοιογενές συνεχές» είτε να το μετατρέψουμε σε ένα «ετερογενές διακριτό» (heterogeneous discretum). Στις ΚΕ ταιριάζει μόνο η δεύτερη επιλογή. Στις ΦΕ η μείωση της απειρίας του ετερογενούς γίνεται μέσω της ομοιότητας, το συγκεκριμένο και το καθέκαστο αποτελεί το όριο τους. Από την άλλη μεριά, σκοπός της ιστορίας είναι να αποσπάσει το συγκεκριμένο, το μοναδικό και το μη επαναλήψιμο και να του αναγνωρίσει τη δέουσα σημασία. Η ίδια η πραγματικότητα γίνεται φύση όταν την εξετάζουμε υπο το πρίσμα του καθολικού και ιστορία όταν την εξετάζουμε υπό το πρίσμα του επιμέρους. Με αυτό τον τρόπο ξεπερνιέται ο δυισμός φύσης/ψυχολογίας του Mill και ο θετικισμός της ενοποίησης των επιστημών με βάση την φυσική. Ακολουθώντας τον Καντ, η επιστημονική μέθοδος εντοπίζεται όχι στο αντικείμενο αλλά στον σχηματισμό των τυπικών εννοιών.

Για τον Rickert πάντα κάνουμε επιλογές μεταξύ αυτού που αξίζει και αυτού που είναι κοινό. Η διαφορά τους είναι ότι αν επιχειρήσουμε να παρέμβουμε στο κοινό, αυτό δεν θα αλλάξει την ουσία του και την μοναδικότητά του, ενώ αν επιχειρήσουμε να κάνουμε το ίδιο σε αυτό που αξίζει, τότε χάνεται και αλλοιώνεται η μοναδικότητά του. όταν κάτι έχει αξία είναι μη διαίρεσιμο και μη αντικαταστάσιμο, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις ΦΕ όπου η καθολικότητα επικρατεί. Το θεμέλιο των αξιών, όπως και στον Καντ, είναι το υπερβατολογικό και το λογικό, όχι δεν έχουν οντολογική βάση.

Το παράδειγμα με το κάρβουνο και το διαμάντι. Η αξία του διαμαντιού δεν βρίσκεται στις υλικές του ιδιότητες αλλά είναι οι πολιτισμικά συμφωνημένες έννοιες που καθορίζουν την οντολογική του μοναδικότητά. Μέσα από τη ζωή του Ναπολέοντα ή τη Γαλλική επανάσταση εντοπίζουμε διαχρονικές αξίες, μόνο μέσα από τη συσχέτιση με αξίες αποκτά ιστορικό χαρακτήρα ένα ιστορικό γεγονός. Αν δεν συνδεθεί με αξίες, το εκάστοτε γεγονός θα είναι σαν το κάρβουνο, αδιάφορο και κοινό. Στόχος της ιστορίας είναι να συσχετίσει το κοινό αντικείμενο με αξίες, με άλλα λόγια, η ιστορία υπάρχει επειδή υπάρχουν οι αξίες οι οποίες είναι υπερβατολογικές και απόλυτες και δεν μπορούν να γνωσθούν αυτές καθ'αυτές παρά μόνο μέσω των αντικειμένων τους τα οποία βρίσκονται στο χώρο της κουλτούρας. Μέσα από την έννοια της κουλτούρας επανα-προσεγγίζεται η φύση των ΚΕ. Για άλλη μια φορά επισημαίνεται ότι η διαφορά ΦΕ ΚΕ είναι διαφορά μεθόδου και όχι αντικειμένου. Στην ιστορική λογική ειδικά υπάρχουν δυο είδη ατομικότητας, η απλή μοναδικότητα (mere singularity) και η ουσιαστική μοναδικότητα (essential singularity). Αυτή ήταν η απάντηση του Rickert στο πρόβλημα του ιστορικού σχετικισμού και έτσι δικαιολογείται η απαξίωσή του για το ρόλο της χρονικότητας της εμπειρίας διότι οι αξίες θεμελιώνονται όχι στο είναι

αλλά στο υπερβατολογικό *a priori*. Δηλαδή οι αξίες εκφράζονται ιστορικά αλλά θεμελιώνονται υπερβατολογικά.

Είναι άλλο πράγμα η πρακτική αξιολόγηση ενός γεγονότος και άλλο η θεωρητική του αναφορά σε αξίες. Ο ιστορικός δεν παίρνει θέση θετική ή αρνητική ως προς το περιεχόμενο των αξιών αλλά στόχος του είναι να δείξει με ποιο τρόπο το τάδε γεγονός εκφράζει μια συγκεκριμένη πολιτισμική αξία. Ο Rickert ήταν αντίθετος στον θετικισμό του Ρανκε περί παράθεσης των γεγονότων «έτσι όπως έγιναν», ιστορική αντικειμενικότητα δεν υπάρχει αναπαραγωγή των γεγονότων δίχως επιλογές. Τα συμφέροντα μπορεί να καθορίζουν αυτή την επιλογή, όμως οι άνθρωποι είναι υπόλογοι ως προς την αντικειμενική τεκμηρίωση της αναφοράς τους σε κάποια αξία, με τον τρόπο αυτό μια καταφανής ιδεολογική προσέγγιση της πραγματικότητας θα είναι μη επιστημονική λόγω ακριβώς της έλλειψης αντικειμενικότητας.

Ας δούμε πως η πρωτοδότηση της θεωρητικής αναφοράς σε αξίες αλληλεπιδρά με την αιτιακή εξήγηση. Ενώ στο θετικισμό οι αξίες απαξιώνονται και οι βιταλιστές την πρωτοδοτούν τόσο πολύ ώστε χάνουν σε επιστημονική πειθαρχία, η νέο-Καντιανή λύση θεωρήθηκε βιώσιμη. Η ιστορική αιτιότητα δεν αναζητά νόμους αλλά την διαδικασία των συμβάντων δια των οποίων δημιουργείται κάτι μοναδικό και μη επαναλήψιμο. Ανεξάρτητα από το αν ο εντοπισμός μιας τέτοιας διαδικασίας μπορεί να οδηγήσει σε νομοτέλειες, εν τούτοις μπορεί να μας πληροφορήσει για την αιτιακή διαδικασία ενός ιστορικού γεγονότος. Η κατανόηση είναι μια λογική και όχι μια ψυχολογική διαδικασία και η οποία ξεπερνά την υποκειμενικότητα της ιστορικής εμπειρίας βασιζόμενη στο υπερβατολογικό εγώ. Το να γνωρίσεις ένα αντικείμενο δεν σημαίνει να το αναβιώνεις διαισθητικά μέσω της εμπάθειας αλλά να το συγκροτείς με φορμαλιστικό τρόπο μέσα από το σχηματισμό εννοιών. Οι αξίες δεν βρίσκονται ούτε στο νου ούτε στην ύλη αλλά στον προ-φυσικό κόσμο της μορφικής εγκυρότητας, ένας κόσμος που δεν είναι «πάνω» ή «πέρα» αλλά «πριν» τον φυσικό κόσμο. Είναι μια προτεραιότητα όχι χρονική αλλά λογική. Η αντίληψή μας για τον φυσικό κόσμο και για μη υλικά αντικείμενα όπως είναι ότι οι προτάσεις βρίσκονται έξω από εμάς και καθορίζονται από νόμους αναγκαιότητάς μέσα σε ένα χωρικά και χρονικά προσδιορισμένο συνεχές. Το γεφύρωμα ανάμεσα σε εμάς και τον κόσμο γίνεται μέσα από έννοιες μη εμπειρικές, υπερβατολογικές και στην οποία βασίζεται κάθε γνώση μας για τον κόσμο.

3. Η βιωμένη εμπειρία και το ιστορικό *a priori* στον Dilthey

Το βασικό ερώτημα που τον απασχολεί είναι τα θεμέλια της γνώσης των ΚΕ. Η σκέψη του έχει τρεις φάσεις α) την πρώιμη από το 1852 έως το 1876 που είναι επηρεασμένη από τον θετικισμό, β) την μεσαία φάση που είναι από το 1877 έως το 1900 όπου αναπτύσσει ένα συστηματικό ενδιαφέρον για την μεθοδολογία των ΚΕ και την ψυχολογία και γ) την ύστερη φάση από το 1901 έως το 1911 όπου

εστίασε σε ζητήματα ερμηνευτικής και στην επίδραση του Χούσερλ. Στην Introduction of the Human Sciences εξετάζει την ιστορική γνώση έχοντας ως αφορμή την βιογραφία του Σλειερμαχερ. Για να το κάνει αυτό χρειαζόταν φιλοσοφικά εργαλεία γιατί τα πρακτικά προβλήματα της ιστορικής έρευνας είναι συνυφασμένα με θεωρητικά προβλήματα φιλοσοφικής κριτικής. Μέσα από μια κριτική του ιστορικού λόγου θέλησε να αποστασιοποιηθεί από την νέο-καντιανή στροφή πριμοδοτώντας την ίδια την ζωή και την εμπειρία.

κεφ 2

Όταν άρχισε να γράφει ο D η παραδοσιακή μεταφυσική των μεγάλων συστημάτων βρισκόταν σε υποχώρηση από την γερμανική ακαδημαϊκή ζωή και να στρέφονται όλοι στις ΦΕ για να βρουν ένα σταθερό θεμέλιο της αλήθειας. Η Σχολή του Μαρβούργου ήταν μια προσπάθεια των να ξαναδιαβάσουν τον Καντ μέσα από την οπτική των μαθηματικών, π.χ. ξανα-προσεγγίζεται το άπειρο και ο χώρος μέσα από το πρίσμα των Frege Russell. Τη σχολή αυτή ακολούθησε η σχολή του Baden με τους Windelband Rickert. Με αυτούς διαφώνησε κάθετα ο Dilthey. Σε μια Καντιανή οπτική, ο νους και η φύση είναι γεγονότα της συνείδησης και συστατικά της εμπειρίας, η αντίληψη είναι αυτή που δίνει μορφή σε αυτό το οποίο υπάρχει (διαδικασία, φυσικό αντικείμενο, νοητική κατάσταση, ψευδαίσθηση). Αυτό δεν παραπέμπει σε υποκειμενισμό αφού δεν λέμε ότι «τα φυσικά αντικείμενα είναι νοητικά γεγονότα» αλλά ότι ό,τι είναι αληθές για τον φυσικό και νοητικό κόσμο είναι αληθές στον βαθμό όπου είναι πράγματα για οποία έχουμε συνείδηση. Το ερώτημα για την πραγματικότητα έπεται και το ερώτημα «τι είναι πραγματικό» είναι επιστημολογικό. Αλλά πριν από αυτό υπάρχει το ερώτημα για το ποιοι είναι οι τύποι των γεγονότων που παρουσιάζονται στη συνείδηση. Ο Dilthey διαφωνεί με το ότι τα αντικείμενα της συνείδησης είναι φαινόμενα, δηλ παραγόμενα από τις δομές του χώρου, χρόνου και των κατηγοριών. Ο Καντ και οι νέο-Καντιανοί δεν συμφωνούν ως προς το εάν υπάρχει μια ανεξάρτητη πραγματικότητα πέρα από τη φυσική αλλά συμφωνούν στη διάκριση «εμπειρικού» και «υπερβατικού». Ο εμπειρικός εαυτός που είναι αντικείμενο ενδοσκόπησης και εμπειρικής ψυχολογίας ανήκει στα φαινόμενα με τον ίδιο τρόπο που είναι και τα φυσικά αντικείμενα. Ο υπερβατολογικός εαυτός είναι αυτός που κάνει τις υπερβατικές συνθέσεις δια των οποίων καθίστανται πιθανά τα αντικείμενα της εμπειρίας. Είναι το γνωρίζον υποκείμενο που γνωρίζει αντικείμενα. Στον D η διάκριση μεταξύ υποκειμένου/αντικειμένου δεν θεωρείται αποδεκτή. Για τον D η εμπειρία που έχουμε για τη ζωή του νου είναι άμεση αντανάκλαση της ίδιας της ζωής. Ο D διαφωνεί κάθετα με την έννοια του Καντιανού a priori. Η σκέψη βρίσκει την τάξη στην εμπειρία, δεν της την επιβάλλει με το νου, υπάρχει δομή και συνοχή στην προγλωσσική εμπειρία. Η προέλευση αυτής της τάξης δεν είναι η αισθητηριακή εμπειρία αλλά η εσωτερική ζωή του νου η οποία δεν έχει πάντα λογικές δομές αλλά τις δομές της ζωής η οποία αποτελεί μια ολότητα της οποίας η σκέψη και η νοηση αποτελούν ένα μέρος της. Ο νους δεν είναι κάτι που το κατασκευάζει το σκεπτόμενο υποκείμενο αλλά έχει μια ζωή της οποίας η δομή είναι ριζωμένη στην

ιστορικότητα της σχέσης με τον κόσμο. Άρα μια θεωρία της γνώσης προϋποθέτει τη γνώση της ολότητας της ζωής του νου, γι αυτό και ο W αναγνωρίζει την αναγκαιότητα της ψυχολογίας ως συνθήκη της επιστημολογίας, έτσι η επιστημολογία γίνεται ένα είδος εμπειρικής έρευνας τού πως γνωρίζουμε. Είναι η ψυχολογία σημαντική για να απαντήσουμε σε ερωτήματα επιστημολογίας; Ναι στο βαθμό που συναντιούνται στην ανάλυση της νοητικής λειτουργίας. Αυτό που είναι αναγκαίο για τον επιστημολόγο είναι η περιγραφή του «δομικού συστήματος της ζωής», όλου του περιεχομένου της νοητικής ζωής. Μελετώντας τη νοητική δομή έτσι όπως αυτή είναι ριζωμένη στην εμπειρία, η επιστημολογία είναι ένα είδος ανάλυσης του νοήματος μεταφυσικών και λογικών όρων όπως «πραγματικό», «αληθές» «έγκυρο». Η ψυχολογία εξετάζει το ρόλο που παίζει η λογική (reason) και η αντικειμενικότητα στη δόμηση της προσωπικότητας. Τα αποτελέσματα της ψυχολογίας είναι ασφαλή; Ναι λέει ο D αλλά όχι με μια ψυχολογία θετικιστική (υπόθεση, επαλήθευση). Για να το κάνει αυτό διακρίνει μεταξύ περιγραφικής και επεξηγηματικής επιστήμης. Η επιστήμη προσπαθεί να δείξει πώς συγκροτείται το αντικείμενό της πάνω σε ξεκάθαρα ορισμένες αρχές και μέσα από σαφώς προσδιορισμένα στοιχεία. Αλλά που βρίσκει αυτά τα στοιχεία και αρχές; Η περιγραφική επιστήμη τα βρίσκει στα δεδομένα της εμπειρίας παρατηρώντας τις σχέσεις των πιο απλών της στοιχείων. Η επεξηγηματική επιστήμη τα αναζητεί μέσα από υποθέσεις και επαληθεύσεις. Η επεξηγηματική επιστήμη εξαρτάται από την περιγραφή με την έννοια ότι η ακριβής ανάλυση των δεδομένων προηγείται της επαλήθευσης της υπόθεσης που αποσκοπεί να τα εξηγήσει, άρα η χρήση υποθέσεων εκθέτει την επεξηγηματική επιστήμη σε μια αβεβαιότητα η οποία δεν συμβαίνει στην περιγραφική επιστήμη. Στην πρωτοκαθεδρία της περιγραφής βοηθήθηκε από τις θέσεις του Husserl περί ακριβούς περιγραφής των δεδομένων της εμπειρίας που γνωρίζουμε άμεσα και διαισθητικά, by acquaintance. Αυτή η περιγραφή για να είναι επιστημονική θα πρέπει να ακολουθήσει τη φαινομενολογική αναγωγή. Πιο συγκεκριμένα, ο D επηρεάστηκε από τον Χουσερλ ως προς τα εξής. Τα αντικείμενα της γνώσης τα γνωρίζουμε μέσα από διαδικασίες της σκέψης, δια της κρίσης και της συναγωγής, και άρα ενέχουν πιθανότητα λάθους. Το λάθος αφορά όχι το δεδομένο στο οποίο βασίζεται η κρίση αλλά στον τρόπο με τον οποίο τα δεδομένα συσχετίζονται δια της κατανόησης για να διαμορφώσουν ένα αντικείμενο. Τα γεγονότα αυτά είναι τα δεδομένα της συνείδησης που βιώνονται ως αισθητηριακά περιεχόμενα ανεξάρτητα από τα αντικείμενα στα οποία αναφέρονται. Αυτό είναι πραγματικό όχι αυτό στο οποίο αναφέρονται. Η περιγραφική ψυχολογία περιγράφει αυτά τα νοητικά γεγονότα ως άμεση εμπειρία, και μετα αποσκοπεί να δείξει πως μέσα από τις διαδικασίες της σκέψης αυτά τα δεδομένα γίνονται αντιληπτική γνώση μέσω της φαντασίας, ανάμνησης, αφηρημένης έννοιας και πως σταδιακά χτίζεται το discourse, η κρίση και η συναγωγή. Όταν συνειδητοποιούμε, συνειδητοποιούμε κάτι, και μπορούμε να διακρίνουμε αυτό του οποίου έχουμε συνείδηση από την συνείδησή μας γι αυτό. Το πρώτο είναι το περιεχόμενο της συνείδησης και το δεύτερο είναι το ενέργημα της συνείδησης. Τα νοητικά αυτά ενεργήματα είναι τριών ειδών, γνωστικά, συναιθηματικά και βουλητικά τα οποία έχουν

υποκατηγορίες, ΓΝΩΣΤΙΚΑ: αντίληψη ενθυμηση υπόθεση αμφιβολία κρίση, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ: χαρά φόβος μίσος, ΒΟΥΛΗΤΙΚΑ: επιθυμία και υποχρέωση. Το ενέργημα και το περιεχόμενο της συνείδησης είναι δυο διαφορετικοί τύποι συνείδησης, το περιεχόμενο είναι κάτι για το οποίο έχουμε συνείδηση, βρίσκεται απέναντί μας και παίρνουμε απέναντι του μια στάση, το ενέργημα είναι η στάση που έχουμε απέναντι στο περιεχόμενο. Έχοντας συνείδηση ενός περιεχομένου, βιώνουμε τη στάση μας απέναντι στο περιεχόμενο, δεν έχουμε συνείδηση της στάσης μας. Το ενέργημα ή η στάση είναι εγγενώς συνειδητή αλλά δεν έχουμε συνείδηση αυτής, την βιώνουμε (live through it, erleben) και αυτό είναι που περιγράφουμε ως βιωμένη εμπειρία. Αν στρέψουμε την προσοχή μας μέσω της ενδοσκόπησης στη στάση, γίνεται και αυτή συνειδητή. Η βιωμένη εμπειρία είναι μια άμεση εμπειρία. Η βιωμένη εμπειρία δεν είναι μια γνώση του εαυτού ή των καταστάσεων του γιατί μόνο ένα περιεχόμενο μπορεί να είναι αντικείμενο γνώσης και όταν πρόκειται για γνωστικό ενέργημα. Ποτέ δεν γνωρίζουμε τη ζωή ως όλον επειδή υπάρχει πάντα κάτι που είναι βίωμα και στηρίζει όλα τα υπόλοιπα, η βιωμένη εμπειρία είναι ένας ειδικός τρόπος δια του οποίου η πραγματικότητα υπάρχει για μένα, το *erlebnis* δεν είναι ένα αντικείμενο το οποίο βρίσκεται απέναντι απο τον παρατηρητή που το παρατηρεί, η ύπαρξή του για μένα δεν διακρίνεται απο αυτό το οποίο υπάρχει για μένα. Είναι ένα άμεσο γνωρίζειν και όχι μια εσωτερική αντίληψη διότι το *erlebnis* δεν αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ούτε είναι ένα είδος αισθητηριακού δεδομένου γιατί δεν είναι κάτι που βρίσκεται απέναντί μου αλλά κάτι που μου ανήκει. Το ενέργημα βιώνεται, το περιεχόμενο αναπαριστάται, μέσω του ενεργήματος, αναπαριστώ. Το σύνολο των βιωμένων εμπειριών συνθέτουν το “structural system of mind or life”. Αυτή η νοητική δομή διέπεται απο τρεις τύπους σχέσεων. Η πρώτη αφορά σχέσεις ανάμεσα στο ενέργημα και στο περιεχόμενο, δεύτερον κάθε ενέργημα έχει μια ιεραρχική δομή και τρίτον γνώση/συναίσθημα/βούληση συνθέτουν μια δομή, μια τελεολογική ενότητα υπο την έννοια ότι έχει αποβλεπτικότητα η οποία ποικίλλει απο άτομο σε άτομο. Αυτή δομική ενότητα έχει χρονικότητα, υπο την έννοια το παρόν γίνεται παρελθόν και το μέλλον παρόν, το μόνο που υπάρχει είναι το παρόν, το παρελθόν το θυμόμαστε και το μέλλον το προσδοκάμε. Αν τον σκεφτούμε με όρους φυσικής ο χρόνος είναι ένα ομοιογενές και συνεχές ξεδίπλωμα διαδοχικών μερών, σε αυτόν το χρόνο ο Καντ βρήκε αντινομίες γιατί είναι αδύνατο να περιγράψεις τον πραγματικό χρόνο όταν το βλέπεις με όρους συνέχειας. Αυτό που ακυρώνεται εδώ είναι η έννοια της ταυτοχρονίας γιατί για να μπορεί το παρόν να έχει μια θέση στο χρόνο θα πρέπει να έχει διάρκεια. Το παρόν είναι ένα lapse of time του οποίου την έκταση την συλλαμβάνουμε ως ενότητα, συλλαμβάνουμε απο κοινού αυτό το οποίο λόγω της συνέχειάς του είναι μη διαχωρίσιμο. Το παρόν πάντα έχει ένα στοιχείο μνήμης αυτού που προηγήθηκε, το παρόν περιλαμβάνει τη συνείδηση του άμεσου και επιβίωσαντος παρελθόντος, άρα το παρελθόν επιβιώνει ως ανάμνηση ή ως παρελθόν; Ο D δεν απαντά. Η μνήμη στην οποία αναφέρεται ο D είναι διαφορετική από την μνήμη με την καθημερινή έννοια την οποία διακρίνει ανάμεσα σε μνήμη δυναμική και οικεία και έμμεση και απόμακρη. Ο D σχετίζει τη βιωμένη εμπειρία με την πρώτη

λόγω της επίδρασής της στο παρόν και με αυτή την έννοια η βιωμένη εμπειρία έχει μια ενότητα εξαιτίας των δομικών σχέσεων των μερών της και της παροντικότητας των ύστερων στα πρότερα. Η βιωμένη εμπειρία δεν είναι μια παροντική εμπειρία αλλά μια εν τω χρόνω εμπειρία μέσα στην οποία παρελθόν παρόν και μέλλον συνυπάρχουν όχι με διαδοχικό αλλά με διαλεκτικό τρόπο. Για αυτό και η εμπειρία λέγεται και «ενότητα ζωής» (life unit). Με αυτή την έννοια στην βιωμένη εμπειρία υπάρχει ένα παρόν που είναι απών, με την έννοια ότι βιώνεται κάτι που απουσιάζει. Από την άλλη μεριά το παρελθόν και το μέλλον σχετίζονται με το παρόν ως εξής. Όταν σκέφτομαι κάτι που έγινε παλιά, το ενέργημα γίνεται στο παρόν και το περιεχόμενο αναφέρεται στο παρελθόν. Με αυτή την έννοια το περιεχόμενο υπερβαίνει την βιωμένη εμπειρία, άρα το υπερβατικό αφορά όχι τη συνείδηση γενικά αλλά τη συνείδηση της βιωμένης εμπειρίας. Η υπερβατικότητα της βιωμένης εμπειρίας ενέχει ανακλαστικότητα αφού χάρη σε αυτή το παρελθόν και το μέλλον εγγράφονται στο παρόν. Το ερώτημα που θέτει η επιστημολογία είναι το σε ποιο βαθμό οι άλλοι εαυτοί και τα αντικείμενα που εμφανίζονται στη συνείδησή μου είναι 'πραγματικοί' και «αντικειμενικοί». Η βιωμένη εμπειρία δεν είναι phenomenal όπως είναι οι αισθητηριακές εμπειρίες των αντικειμένων του έξω κόσμου τις οποίες τις αντιλαμβάνομαι μέσω των ποιοτήτων. Η βιωμένη εμπειρία συλλαμβάνεται άμεσα και το ερώτημα δεν είναι αν είναι πραγματική διότι μας παρουσιάζεται ως δεδομένη, άρα το «πραγματικό» και το «δεδομένο» είναι δύσκολο να διαχωριστούν. Αποκτούμε γνώση του εαυτού όχι μέσω της αφαίρεσης/απόστασης από τη βιωμένη εμπειρία αλλά ακολουθώντας το πώς ξεδιπλώνεται η ίδια η διαδικασία ζωής. Περνάμε τώρα στο ερώτημα της φύσης της εξωτερικής πραγματικότητας. Οι αισθητηριακές εμπειρίες έχουν ως αίτιο κάτι που είναι έξω από αυτές, το αίτιο αυτό είναι το "αντικείμενο", όμως είναι λάθος να λέμε ότι τα αισθητηριακά δεδομένα είναι μέρος του εξωτερικού κόσμου ανεξάρτητος από τη συνείδηση. Όμως γνωρίζουμε το εξωτερικά αντικείμενα μέσα από τις αισθήσεις που μας προκαλούν και έτσι είναι δύσκολο να ξέρουμε πως είναι το ίδιο το αντικείμενο, για αυτό και οι φιλόσοφοι αναφέρονται σε ένα υπερβατολογικό αντικείμενο αλλά ταυτόχρονα αμφιβάλλουν για τη γνωσιμότητά του. Για να είναι γνώσιμη η σχέση ανάμεσα σε υποκείμενο και αντικείμενο δεν θα πρέπει να είναι μια σχέση ανάμεσα στη συνείδηση και σε κάτι έξω από αυτήν, αλλά θα πρέπει και τα δυο να βρίσκονται στη συνείδηση. Η διάκριση ανάμεσα στον εαυτό και το αντικείμενο βρίσκεται εντός της συνείδησης. Το ερώτημα για την πραγματική ύπαρξη του εξωτερικού κόσμου δεν είναι ένα ερώτημα συναγωγής αλλά ορισμού και ανάλυσης. Δεν ξεκινάμε ορίζοντας τι είναι "αντικείμενο" "πραγματικότητα" "ύπαρξη" και μετά να αποδείξουμε ότι υπάρχει ένας εξωτερικός κόσμος όπως τον ορίσαμε, αλλά ξεκινώντας από το γεγονός ότι γνωρίζουμε ότι υπάρχει κάτι που το λένε «έξω κόσμος» και μετά δια της ανάλυσης ανακαλύπτουμε από τι αποτελείται και πως λειτουργεί. Για τον D οι ρίζες της αντικειμενικότητας βρίσκονται όχι στο κατανοείν αλλά στη βούληση, οι λογικές κατασκευές του νου αντλούν νόημα μέσα στο πλαίσιο της volitional experience. Η πλάνη μιας θετικιστικά εμπνεόμενης επιστημολογίας είναι να αντιλαμβάνεται

το γνωρίζον υποκειμένο ως ένα απομονωμένο νοητικό πράγμα όπου το μόνο που κάνει είναι να σκέφτεται και το αντικείμενο ως εάν να αποτελείται από αναπαραστατικά στοιχεία. Αντίθετα μια πραγματική θεωρία της γνώσης θα έπρεπε να ξεκινάει από την ολότητα του είναι και να δείξει πως μορφοποιείται η συνείδηση του εξωτερικού κόσμου. Για τον D τα αισθητηριακά δεδομένα είναι *mind dependent*, όμως υπάρχουν στοιχεία του έξω κόσμου τα οποία αντιτίθενται στον έλεγχο που επιβάλλει η συνείδησή μου, αυτά τα στοιχεία συνιστούν τα αντικείμενα του εξωτερικού κόσμου, το γνωστικό αντικείμενο δεν είναι προϊόν των *a priori* μορφών του νου που το σχηματοποιεί αλλά δημιουργήμα της ενότητας της ζωής, το αντικείμενο δεν συνάγεται αλλά μας δίνεται: αυτό σημαίνει ότι προβάλλουμε την εσωτερική μας ζωή στον έξω κόσμο με έναν ασυνείδητο και άμεσο τρόπο, η συναγωγή παίζει έναν περιορισμένο ρόλο στη γνώση του εξωτερικού κόσμου, μας βεβαιώνει για την εξωτερικότητά του, όχι για την ύπαρξή του, πριν αρχίσουμε να συνάγουμε έχουμε κάτι δεδομένο επί του οποίου κάνουμε τη συναγωγή, αυτό το δεδομένο είναι η αντίσταση του εξωτερικού κόσμου στις *a priori* κατηγορίες, η ματαίωση της πρόθεσης μας πληροφορεί για την ύπαρξη του εξωτερικού κόσμου. Το επιστημολογικό πρόβλημα είναι το πως γνωρίζουμε τους άλλους νόες; το αναπτύσσει στην 79 και είναι σχεδόν ίδιο με του Husserl, “τη φύση του ανθρώπου δεν τη διαβάζουμε στη μυστικότητα του ιδιωτικού κόσμου αλλά στις σελίδες της ιστορίας και της κοινωνίας”. Το νόημα της ιστορικής γνώσης και της εμπειρίας δεν είναι μια γνώση για όσους έζησαν και έδρασαν στο παρελθόν αλλά μια αίσθηση του πως βιώνουμε την επίδρασή τους εδώ και τώρα. Ο Ντιλνταυ επιτίθεται στην *coherence theory of truth*, ρωτά ο Ντιλνταυ “τι είναι αυτό που κάνει τη σκέψη έγκυρη” και λέει ότι η εγκυρότητα της σκέψης δεν βρίσκεται εντός της αλλά στην εμπειρία, η λειτουργία της διαδικασίας της σκέψης είναι να αναπαραστήσει τα περιεχόμενα και τις δομικές σχέσεις της βιωμένης εμπειρίας, ο όρος αναπαράσταση αναφέρεται στο να *clarify* τα δεδομένα της εμπειρίας εντοπίζοντας τις αποχρώσεις, τους βαθμούς και τα είδη των μορφών, στο *abstraction* και στο *reconstruction*. Ποια είναι η θέση του για τις Καντιανές κατηγορίες; υπάρχουν μορφικές σχέσεις που μας τις δίνει η εμπειρία όπως η ενότητα/πολλαπλότητα, ομοιότητα/διαφορά, μέρος/όλο, διαβάθμιση, η εμπειρία έχει μια μορφική όψη, κάθε μέρος της εμπειρίας έχει *peculiar* χαρακτηριστικά που διακρίνουν από κάποια άλλη και αποτελούν τη βάση της ενότητάς της. Το ότι οι κατηγορίες δεν προέρχονται από τις αισθητηριακές εμπειρίες δεν σημαίνει ότι συνιστούν *a priori* μορφές του νου αλλά αποσπώνται από την εμπειρία της εσωτερικής ζωής και προβάλλονται στον φυσικό κόσμο

κεφ 6

οι ΚΕ έχουν έναν τριπλό σκοπό, να περιγράψουν γεγονότα, να ανακαλύψουν νόμους και κανονικότητες (*regularities*) και να διατυπώσουν κριτήρια αξιών, δεδομένου ότι η κοινωνία αποτελείται από άτομα, το ερώτημα είναι ποια η σχέση του ατομού με την κοινωνία ή την ομάδα, ο Ντιλ απορρίπτει και τη σοφιστική θέση (υπάρχουν μόνο άτομα) και την Πλατωνική (η κοινωνία είναι ένα οργανικό

όλο που έχει νου) γιατί που παρατηρούμε και έχουμε ως δεδομένο δεν είναι ένα άτομο ξεκομμένο από την κοινωνία ούτε μπορούμε να πάρουμε μοντέλα από τη φυσική και τη βιολογία για να εξηγήσουμε τη σχέση ατόμου κοινωνίας. Η θεμελιώδης ενότητα της κοινωνίας είναι το άτομο και άρα θα πρέπει να εξετάσουμε την ψυχολογία του, για να το πετύχει αυτό η ψυχολογία θα πρέπει να ικανοποιήσει τρεις απαιτήσεις, πρώτον να μελετήσει τον άνθρωπο ως κοινωνικό και ιστορικό ον και όχι ως αφαίρεση, δεύτερον είναι σημαντικό να δουλεύει με τύπους λόγω της του ότι το παρατηρήσιμο είναι η πραγμάτωση μορφών, τρίτον για το λόγο αυτό η ψυχολογία δεν μπορεί παρά να είναι μόνο περιγραφική και θα εστιάζει στα παρατηρήσιμα. Το πλέον κατάλληλο μέσο για να επιτευχθεί αυτό είναι η βιογραφία, όχι ως επιφανειακή ερμηνεία της ζωής κάποιου αλλά ως επιμέρους πραγμάτωση μιας γενικότερης κοινωνικής διαδικασίας «στη βιογραφία βρίσκουμε το κλειδί για να κατανοήσουμε το νού των κοινωνικών τάξεων, των γενεών και των κοινωνικών ομάδων των οποίων τα άτομα είναι πραγματώσεις ή αναπαραστάσεις, η βιογραφία είναι το σημείο συνάντησης της ψυχολογίας με την ιστορία, τρία σημεία συνοψίζουν τις θέσεις του Ντυ για τα πολιτισμικά συστήματα, υπάρχουν σε κάθε πολιτισμικό σύστημα στοιχεία της φύσης τα οποία παραμένουν σταθερά και αμετάβλητα στο πέρασμα των γενεών, τα επιτεύγματα κάθε γενεάς αποκρυσταλλώνονται σε ήθη και έθιμα και αποκτούν μια εξωτερική μορφή και σε κάθε ατομική δράση εκφράζονται οι αντικειμενοποιημένες διαστάσεις αυτών των πολιτισμικών συστημάτων, π.χ. η συγγραφή ενός βιβλίου συνιστά μια επιστημονική αξίωση, ένα οικονομικό προϊόν και μια νομική πραγματικότητα. οι σχέσεις που διαμορφώνουν οι άνθρωποι μέσα στα πολιτισμικά συστήματα έχουν δυο χαρακτηριστικά πρώτον ότι άνθρωποι που έχουν ίδιο αίμα ή μένουν στην ίδια περιοχή ή μαζεύονται από κοινού για έναν σκοπό σχηματίζουν ολότητες ή ομάδες που έχουν μια δική τους ζωή και σταδιακά διαμορφώνεται η θεσμική υφή της κοινωνίας. Για τον Ντ κάθε ανάλυση των πολιτισμικών συστημάτων προϋποθέτει την ψυχολογία. Η θέση αυτή δεν παραπέμπει σε ατομικιστική έρευνα αλλά σε κοινωνιολογική με την εξής έννοια: για παράδειγμα, παραδοσιακά η μελέτη της ηθικής θεωρείται προσωπικό ή φιλοσοφικό ζήτημα ενώ για τον Ντ αποτελεί θέμα εμπειρικής έρευνας καθώς η ηθική θεωρία που θα αναπτυχθεί θα πρέπει να λάβει υπόψη της τρία πράγματα: να αναλύσει τις βασικές impulses της ηθικής συνείδησης, να δείξει το πώς αυτές μορφοποιούνται μέσω των ηθικών θεσμών και να προτείνει απαντήσεις σε ηθικές συγκρούσεις. Γιατι ο Ντ διαφωνεί με την κοινωνιολογία του Comte γιατί θεωρεί ότι είναι λάθος να αντιμετωπίζουμε τις ΦΕ σαν να είναι ΚΕ. Αντίθετα, είναι πολύ δεκτικός στην κοινωνιολογία του Simmel γιατί αντιμετωπίζει τις σχέσεις ως μορφές.